

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

**Ректор Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича**

Мельничук С.В.

„0” лютого 2015 р.

**ПОЛОЖЕННЯ
про проведення навчальних і виробничих практик студентів
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
(тимчасове)**

Чернівці - 2015

Ухвалено:

Вченою радою

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Протокол № 1 від 09.02.15 р.

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ

Положення про проведення навчальних і виробничих практик студентів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича розроблене на основі "Положення про організацію та методичне забезпечення освітнього процесу в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича", затвердженого наказом МО України №161 від 2.06.1993р., "Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України", затвердженого наказом МО України № 93 від 8.04.1993р., наказу Міністра освіти України № 351 від 20.12.1994р. "Про внесення змін до Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України" та у відповідності до Закону України "Про вищу освіту" від 28.12.2014р., Указу Президента України № 1013/2005 від 4.07.2005р. "Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні".

Практика студентів є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня і набуття студентом професійних навичок та вмінь. Вона є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки фахівців в університеті і проводиться на оснащених відповідним чином базах університету, а також на сучасних підприємствах і в організаціях різних галузей господарства, науки, освіти, охорони здоров'я, культури, торгівлі, сільського господарства й державного управління.

Практична підготовка здійснюється в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача університету та фахівця від бази практики.

Організація практичної підготовки в ЧНУ регламентується даним Положенням.

У Положенні розглядаються загальні питання організації, проведення і підведення підсумків усіх видів практики студентів різних спеціальностей (напрямів підготовки) в університеті.

Положення вступає в силу з 1 вересня 2015-го року.

1. МЕТА ТА ЗМІСТ ПРАКТИКИ

1.1. Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них на базі одержаних в університеті знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання, вести наукові дослідження та творчо застосовувати отримані знання в практичній діяльності.

1.2. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення, органічне поєднання з практичними й лабораторними заняттями, отримання студентами достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно

до освітньо-кваліфікаційних характеристик молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста), бакалавра, магістра (спеціаліста).

1.3. Залежно від конкретної спеціальності (спеціалізації, напряму підготовки) практика може бути:

- навчальна (наприклад: фольклорна, ознайомлювальна, археологічна, мовна та ін.)
- виробнича (наприклад: педагогічна, науково-педагогічна (асистентська для студентів рівня вищої освіти "Магістр"), конструкторсько-технологічна, економічна, юридична та ін., а також науково-дослідна та переддипломна).

1.4. Завданням навчальної практики є ознайомлення студентів зі специфікою майбутньої професії, формування первинних професійних умінь і навичок із загальнопрофесійних та спеціальних дисциплін.

1.5. Завданням виробничої практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих студентами в процесі вивчення певного циклу теоретичних дисциплін, практичних навичок зі спеціальності, а також збір фактичного матеріалу для виконання курсових (дипломних, магістерських) робіт.

1.6. Переддипломна практика (як різновид виробничої) є завершальним етапом практичної підготовки студентів і проводиться на випускному курсі з метою узагальнення та вдосконалення здобутих ними знань, практичних умінь та навичок, оволодіння професійним досвідом та готовності їх до самостійної трудової діяльності, а також збору матеріалів для дипломної (магістерської) роботи.

1.7. Перелік усіх видів практик для кожної спеціальності (спеціалізації, напрямку підготовки) їх форми, тривалість і терміни проведення визначаються в навчальних планах.

1.8. Зміст і послідовність практики регламентується наскрізною програмою, яка розробляється кафедрою згідно з навчальним планом і затверджується першим проректором. Зміст наскрізної програми повинен відповідати наказам Міністра освіти і науки України та рішенням колегії Міністерства освіти і науки України щодо практичної підготовки студентів, навчальному плану спеціальності (напряму підготовки) освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійній програмі випускників. На основі цієї програми розробляються робочі програми відповідних видів практики. Програми практики повинні відповідати вимогам галузевих стандартів вищої освіти, враховувати специфіку спеціальності (напряму підготовки) та відображати останні досягнення науки й виробництва. Тому вони повинні переглядатися не рідше, ніж один раз на п'ять років. Робоча програма практики затверджується деканом факультету.

Програми практики повинні містити наступні основні розділи:

- вступ;
- мета та завдання практики;
- зміст практики;

- індивідуальні завдання;
- форми і методи контролю;
- вимоги до звіту про практику;
- критерії оцінювання;
- підведення підсумків практики;
- методичні рекомендації;
- навчальні посібники.

В умовах кредитно-трансферної накопичувальної системи організації освітнього процесу невід'ємною складовою програми практики є змістово-діяльнісна структура програми практики, яка включає в себе не менше 2-х змістових модулів.

Факультети і кафедри (циклові комісії), крім наскрізної і робочих програм практики, розробляють інше методичне забезпечення (рекомендації, інструкції, алгоритми практичного навчання тощо).

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

2.1. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням в університеті здійснює завідуючий практикою, який підпорядковується начальнику навчального відділу.

2.2. Відповідальність за організацію, проведення, контроль і підведення підсумків практики покладається на керівників факультетів (інститутів, коледжу) і кафедр (циклових комісій).

Навчально-методичне керівництво і виконання програм практик забезпечують відповідні кафедри (циклові комісії).

2.2.1 Керівництво практикою є складовою навчальної роботи викладача. Навчальне навантаження розраховується за наступними нормами часу на керівництво навчальною та виробничою практиками:

№	Вид практики	Норма часу	Примітка
1	Керівництво навчальною та виробничою практиками:		
	- навчальною практикою, перевірка звітів та проведення захисту	0,33 години в тиждень на одного студента	
	- виробничою або переддипломною практикою, перевірка звітів та проведення захисту	0,5 години в тиждень на одного студента	За відсутності керівника від баз практики
		0,33 година в тиждень на одного студента	За наявності керівника від бази практики
	- навчальна та виробнича практика студентів заочної форми навчання	0,25 годин на одного студента на весь період практики	

2	Керівництво педагогічною практикою на одного студента на весь період практики:		
	- двотижневою педагогічною практикою	2,7 години, у тому числі: факультетському керівнику - 0,2 год; груповому керівнику - 2 год; викладачу психології - 0,25 год; викладачу педагогіки - 0,25 год;	
	- чотирьохтижневою педагогічною практикою	4,7 години, у тому числі: факультетському керівнику - 0,2 год; груповому керівнику - 4 год; викладачу психології - 0,25 год; викладачу педагогіки - по 0,25 год;	
	- шеститижневою педагогічною практикою	6,7 години, у тому числі: факультетському керівнику - 0,2 год; груповому керівнику - 6 год; викладачу психології - 0,25 год; викладачу педагогіки - 0,25 год;	
	- восьмижневою педагогічною практикою	8,7 години, у тому числі: факультетському керівнику - 0,2 год; груповому керівнику - 8 год; викладачу психології - 0,25 год; викладачу педагогіки - 0,25 год;	
	- педагогічною практикою студентів заочної форми навчання	0,25 години на одного студента на весь період практики	

2.3. Для проведення практики визначаються бази практик. За наявності на кафедрі (цикловій комісії) державних, регіональних замовлень на підготовку фахівців перелік баз практики надають органи, які формували замовлення на фахівців. При підготовці фахівців за цільовими договорами з підприємствами, організаціями, установами бази практики передбачаються у цих договорах.

Як бази практичної підготовки студентів можуть використовуватися навчально-виробничі та наукові підрозділи університету (якщо програма практики передбачає науково-дослідницьку спрямованість), навчально-виховні заклади, професійно-технічні училища (ліцеї), дослідні господарства, полігони та підприємства, організації, установи, які мають необхідне обладнання та кваліфіковані кадри. Базами асистентської практики можуть бути кафедри університету, інші вищі навчальні заклади 3-го, 4-го рівнів акредитації. У випадку, коли підготовка фахівців здійснюється університетом за замовленням фізичних або юридичних осіб, бази практики забезпечують ці особи (з урахуванням усіх вимог наскрізної програми та Положення) або університет, що визначається умовами договору (контракту) на підготовку фахівців.

2.4 Підприємства, установи організації, які використовуються як бази практики, повинні відповідати наступним умовам:

- забезпечення виконання студентом програми практики;

- наявність структур, що відповідають спеціальності (спеціалізації, напряму підготовки) за яким здійснюється підготовка фахівців;
- можливість кваліфікованого керівництва практикою студентів;
- можливість надання студентам під час практики робочих місць;
- можливість наступного працевлаштування випускників університету.

2.5. Для студентів-іноземців бази практики передбачаються у відповідному контракті чи договорі щодо підготовки спеціалістів і можуть бути розташовані як на території країн-замовників на фахівців, так і в межах України.

2.6. Студентам-іноземцям у встановленому порядку видаються програма та індивідуальне завдання. Після закінчення практики вони складають звіт в порядку, встановленому кафедрою (цикловою комісією).

2.7. Студенти направляються на практику, як правило, групами не менше 3-х осіб. У разі необхідності кафедра (циклова комісія) може прийняти рішення про направлення в одну базу практики меншої кількості студентів, але це рішення повинно бути обґрунтованим. У навчальному навантаженні викладачів слід враховувати, що на педагогічній практиці один керівник практики від кафедри може здійснювати керівництво не більше, як 6-ма студентами. На виробничій практиці на підприємствах (в установах) один керівник практики від кафедри може керувати практикою студентів лише на одній базі практики, а кількість студентів визначається можливістю бази практики забезпечити виконання програми практики всіма студентами. На навчальній практиці, яка проходить у лабораторіях кафедри, один викладач може керувати не більше, як 10-ма студентами.

2.8. Студенти 5-го курсу можуть направлятись для проходження практики за індивідуальним планом на місця їх майбутнього працевлаштування за наявності тристороннього договору про працевлаштування випускників Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

2.9. В особливих випадках кафедра (циклова комісія) може дозволити студентові проходити практику у запропонованій ним базі практики з обов'язковим обґрунтуванням такого рішення.

2.10. Для груп однопрофільних факультетів (кафедр, спеціальностей) можуть створюватися навчально-практичні полігони або бази: педагогічні, географічні, економічні, фізичні та ін.

2.11. З базами практики (підприємствами, організаціями, установами будь-яких форм власності) університет завчасно укладає договори на її проведення за встановленою формою. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період конкретного виду практики або терміном до п'яти років.

2.12. Тривалість робочого часу студентів під час проходження практики регламентується Кодексом законів про працю України і складає:

- для студентів віком від 15-ти до 16-ти років – 24 години на тиждень;
- для студентів віком від 16-ти років – 30 годин (1 кредит) на тиждень.

2.13. Для координації роботи з організації та проведення практик на факультеті призначається керівник практики від факультету, який підпорядковується декану факультету (директору інституту).

2.14. Керівник практики від факультету (інституту) зобов'язаний:

- перед початком практики проконтролювати готовність баз практики. Для цього за 2 місяці до початку практики базі практики надається програма практики і договір про проведення практики, після чого разом з підписаним договором база практики подає університету інформацію про відповідність наявної матеріально-технічної бази, кадрового забезпечення вимогам програми практики та кількість студентів, яку може прийняти;
- забезпечити проведення всіх організаційних заходів перед відбуттям студентів на практику: підготовку проекту наказу, інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки, надання студентам-практикантам необхідних документів (направлення, програми, щоденник, методичні рекомендації та інші, перелік яких встановлює навчальний відділ університету);
- повідомити студентам про систему звітності з практики, а саме: подання письмового звіту, підготовка доповіді, повідомлення, виступу тощо;
- у тісному контакті з груповими керівниками забезпечити якість її проходження згідно з програмою;
- забезпечити правильність оформлення та своєчасність подачі до навчального відділу документації, що стосується оплати керівникам практики від баз практики;
- протягом тижня після захисту практики подати до навчального відділу письмовий звіт про проходження практики із зауваженнями та пропозиціями щодо її поліпшення.

2.15. Груповий керівник призначається кафедрою для безпосереднього керівництва практикою студентів.

2.16. В обов'язки групового керівника входить:

- скласти до початку практики разом зі студентами план проходження практики, видати кожному студенту в групі індивідуальне завдання;
- представити студентів керівництву бази практики та закріпити їх за керівниками від бази практики (кількість студентів-практикантів, яка припадає на одного керівника практики від бази практики визначається кафедрою, виходячи із специфіки спеціальності; на педагогічній практиці до одного вчителя направляються не більше 3-х студентів, до класного керівника - 2);
- своєчасно отримати від керівництва бази практики виписки з наказу про прийняття студентів на практику та призначення керівників практики від бази практики;
- під час проведення практики постійно контролювати забезпечення нормальних умов праці і побуту студентів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;

- контролювати виконання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку, ведення табеля відвідування студентами бази практики;
- надавати студентам-практикантам методичну допомогу у вирішенні задач, визначених програмою практики;
- своєчасно оформити й здати керівнику практики від факультету документацію, що стосується оплати керівникам практики від бази практики;
- брати у складі комісії участь у захисті практики;
- подавати завідуючому кафедрою (голові циклової комісії) та керівнику практики від факультету (коледжу) письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо поліпшення практики студентів.

2.17. Розподіл студентів на практику проводиться факультетом.

2.18. Проект наказу готується за 10 днів до початку практики.

2.19. Бази практик в особі їх перших керівників разом з керівниками практик від факультетів (інститутів, коледжу) і кафедр (циклових комісій) несуть відповідальність за організацію, якість і результати практики студентів.

2.20. Обов'язки безпосередніх керівників, призначених базами практики, зазначені в окремих розділах договорів на проведення практики.

2.21. За наявності вакантних місць студенти можуть бути зараховані на штатні посади, якщо робота на них відповідає вимогам програми практики. При цьому не менше 50 відсотків часу відводиться на загально-професійну підготовку за програмою практики. У такому випадку база практики зобов'язана призначити кваліфікованого керівника практики з числа провідних спеціалістів.

2.22. Студенти університету (коледжу) при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики одержати від свого керівника практики консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;
- вивчити і дотримуватись правил проходження практики, охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно подати керівнику практики звітну документацію, що вимагається програмою практики й захистити практику.

3. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

3.1. Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання.

Загальна і характерна форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту, підписаного і оціненого безпосередньо керівником від бази практики, а також керівником практики від кафедри (циклової комісії).

Письмовий звіт разом з іншими документами, установленими на кафедрі (щоденник, характеристика та інше), подається на перевірку груповому керівнику практики.

Звіт має містити відомості про базу практики (історія, структура, оснащеність тощо), виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, мати розділи з питання охорони праці, висновки і пропозиції, список використаної літератури та інші. Оформлюється звіт за вимогами, які містяться у програмі практики.

3.2. Звіт з практики захищається студентом (з оцінкою „зараховано/незараховано” – для навчальних практик і з диференційованою оцінкою – для виробничих практик) при комісії, призначеній завідуючим кафедрою (головою циклової комісії). До складу комісії входять керівники практики від кафедри (циклової комісії), за можливості, від баз практики, викладачі кафедри (циклової комісії), які викладали студентам-практикантам професійно орієнтовані дисципліни. Оцінкою за переддипломну практику є результат захисту дипломної (магістерської) роботи (проекту).

Комісія приймає захист у студентів на базах практики в останні дні її проходження або на кафедрі (циклової комісії) протягом перших десяти днів після її завершення або перших десяти днів семестру, який починається після практики. Оцінка за практику виставляється в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку (індивідуальний план) студента.

3.3. Оцінка студента за практику враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії разом з його оцінками за результатом підсумкового контролю.

3.4. Звітна документація з практики зберігається на кафедрі протягом календарного року від дня захисту.

3.5. Студенту, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених університетом. Студент, який не виконав програму практики без поважних причин і отримав негативну оцінку з практики під час захисту за рішенням кафедри може пройти практику повторно, якщо це дозволяє специфіка даної спеціальності (напряму). У разі, якщо специфіка спеціальності (напряму) не дає можливості повторного проходження практики (наприклад, педагогічна практика), такий студент відряджується з університету.

3.6. Підсумки кожної практики обговорюються на засіданнях кафедр (циклових комісій), а загальні підсумки практики підводяться на вчених радах факультетів та університету не менше одного разу протягом навчального року.

4. МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАКТИКИ

4.1. Джерела фінансування практики студентів університету визначаються формою замовлення на фахівців: державні або регіональні, кошти підприємств, організацій, установ різних форм власності, закордонних замовників фахівців або кошти фізичних осіб.

4.2. Витрати на практику студентів університету є складовою частиною загальних витрат на підготовку фахівців. Розмір витрат на практику студентів визначається кошторисом-калькуляцією, що розробляє університет і погоджує з базами практики з розрахунку вартості проходження практики одного студента за тиждень. Основними статтями витрат на практику можуть бути:

- оплата практики безпосереднього керівника практики від бази практики;
- витрати на матеріальне забезпечення практики (використання ЕОМ, розмножувальні роботи, придбання матеріалів і канцприладдя, експлуатація обладнання та ін.);
- оплата консультацій, екскурсій та інших одноразових загальних заходів, які можуть проводитись спеціалістами баз практики;

4.3. Оплата праці безпосередніх керівників практики від баз практики здійснюється університетом згідно з діючими в період практики ставками погодинної оплати праці працівників, зайнятих в усіх галузях народного господарства, за проведення навчальних занять із розрахунку 1 година на одного студента на тиждень (Наказ МО України № 351 від 20.12.1994 р.).

Форма оплати праці спеціалістів баз практики вказується в договорі й може проводитись через фінансові органи баз практики або безпосередньо університетом.

4.4. Оплата праці керівників практики від навчально-виховних закладів (дошкільних установ, загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв, ВНЗ різних рівнів акредитації) здійснюється за рахунок коштів університету, передбачених у кошторисах на практику, за нормативами погодинної оплати із розрахунку 1 година на одного студента на тиждень. Оплата здійснюється згідно з відомістю на оплату вчителям за керівництво педагогічною практикою із розрахунку на одного студента за тиждень за такими нормативами:

- керівнику навчального закладу
(підприємства, установи)
або його заступнику - до 10 % від загальної кількості годин
- керівнику практики від
бази практики - від 70 до 100 % від загальної кількості годин
- класному керівникові
(куратору) - до 20 % від загальної кількості годин

4.5. Під час практики за період роботи студентів на робочих місцях і посадах з виплатою заробітної плати за ними зберігається право на отримання стипендії за результатами семестрового контролю.